

AFRIKAANSE BOORVLIEGEN GEÏMPOORTEERD IN NEDERLAND (DIPTERA: TEPHRITIDAE)

John T. Smit, Robert Heemskerk & Wieteke de Kogel

In Nederland komen steeds meer exotische insecten voor. Vooral soorten die als larve in planten leven hebben een goede kans om geïmporteerd te worden. De larven van boorvliegen leven in stengels, bladeren en vruchten en worden dan ook veel met plantenmateriaal verplaatst. Ze vormen een economisch belangrijke groep omdat sommige soorten schade aanrichten in de fruit- en sierteelt. In dit artikel worden enkele Afrikaanse boorvliegen gemeld die recent in Nederland ingevoerd zijn.

INLEIDING

Dankzij de grootschalige wereldhandel kunnen we het hele jaar door genieten van de meest exotische vruchten en gewassen. Consumenten zullen er niet bij stilstaan dat door de import van deze producten ook ongewenste gasten meeliften. Op jaarbasis wordt mondiaal miljarden uitgegeven aan bestrijding van schadelijke soorten. Boorvliegen zijn hiervan een bekend voorbeeld, hoewel slechts zo'n 250 van de ruim 4500 bekende soorten geassocieerd zijn met commercieel

geëxploiteerde waardplanten. Hoewel er veel energie wordt gestoken in preventie en bestrijding van boorvliegen kan niet voorkomen worden dat er wel eens een exemplaar versleept wordt. In dit artikel worden twee introducties beschreven van soorten die op de quarantainelijst voor Europa staan: *Ceratitis* (*Ceratalaspis*) *cosyra* (Walker, 1849) en *Dacus* (*Leptoxyda*) *siliqualactis* Munro, 1939.

Figuur 1. Het vrouwtje van *Ceratitis cosyra* uit Enschede. Foto Wieteke de Kogel.

Figure 1. The female of *Ceratitis cosyra* found in Enschede. Photo Wieteke de Kogel.

Figuur 2. Vooraanzicht van het vrouwtje *Ceratitis cosyra*, waarbij de borststuktekening goed en de vleugeltekening deels zichtbaar is. Foto Wieteke de Kogel.

Figure 2. Frontal view of the female *Ceratitis cosyra*. The thorax pattern is well visible as is part of the wing pattern. Photo Wieteke de Kogel.

CERATITIS COSYRA

Een vrouwtje van deze zeer fraaie soort (fig. 1, 2) werd door de derde auteur op 2 juli 2008 binnenshuis aangetroffen in Enschede, op 2 juli 2008. Ongetwijfeld gaat het hier om een met fruit geïmporteerd exemplaar. De soort heeft zijn oorspronkelijke verspreiding in Zuidoost-Afrika en wordt af en toe versleept met vruchten. In Afrika is het de belangrijkste schadeverwekker op mango *Mangifera indica*, maar heeft een heel spectrum aan waardplanten (White & Elson-Harris 1992). In Nederland is deze soort één keer eerder aangetroffen, in Papenvoort (Drenthe) in 1993, in een malaiseval in de vrije natuur (Smit & Van Aartsen 2002).

Ceratitis cosyra lijkt sterk op de veel algemenere en veel vaker geïntroduceerde *Ceratitis* (*Ceratitis*) *capitata* (Wiedemann, 1824). De vleugeltekening is nagenoeg identiek, maar het borststukpatroon wijkt af (Smit & Van Aartsen 2002). *Ceratitis capitata* wordt met enige regelmaat in Nederland

aangetroffen, wederom veelal binnenshuis, geïmporteerd met vruchten. Het waardplantenspectrum is zo groot dat deze soort inmiddels verspreid is over het hele tropische deel van de aarde evenals de warmere delen van de gematigde streken (White & Elson-Harris 1992).

DACUS SILIQUALACTIS

De tweede auteur kweekte op 17 mei 2009 acht exemplaren van deze soort uit *Gomphocarpus physocarpus* (Asclepiadaceae) in huis in Amsterdam (fig. 3-5). Nog niet eerder werd er een soort van het genus *Dacus* in Nederland aangetroffen. Oorspronkelijk komt *D. siliqualactis* voor in Afrika, van Kongo en Eritrea naar het zuiden (White 2006). De bekende waardplanten zijn verschillende soorten van het genus *Gomphocarpus* (White 2006).

Het genus *Dacus* komt alleen voor in de oude tropen met het zwaartepunt in Afrika, met

Figuur 3. Een van de gekweekte vrouwtjes van *Dacus siliqualactis* uit Amsterdam. Foto Robert Heemskerk.

Figure 3. One of the reared females of *Dacus siliqualactis* from Amsterdam. Photo Robert Heemskerk.

Figuur 4. Een van de gekweekte mannetjes van *Dacus siliqualactis* uit Amsterdam. Foto Robert Heemskerk.

Figure 4. One of the reared males of *Dacus siliqualactis* from Amsterdam. Photo Robert Heemskerk.

177 soorten (White 2006). Ondanks dat dit genus makkelijk herkenbaar is, evenals het nauwverwante *Bactrocera* Macquart, 1835, zijn de soorten notoir moeilijk te determineren. Beide genera worden gekarakteriseerd door een sterk gereduceerde beborsteling (chaetotaxie) op zowel de kop als het borststuk. Het onderscheid tussen beide genera is dat de tergieten bij *Dacus* samengesmolten zijn terwijl die bij *Bactrocera*

van elkaar gescheiden zijn, met duidelijk zichtbare naden.

Dacus siliqualactis is relatief makkelijk herkenbaar binnen dit genus door onder andere de donkerder (bij uitgekleurde exemplaren zwarte) laatste tarsleden. Voor de overige kenmerken wordt verwezen naar White (2006).

Figuur 5. De zaaddozen van *Gomphocarpus physocarpus* (Asclepiadaceae) waaruit *Dacus siliqualactis* werd gekweekt. Foto Robert Heemskerk.

Figure 5. The seedpods of *Gomphocarpus physocarpus* (Asclepiadaceae) that yielded the *Dacus siliqualactis* specimens. Photo Robert Heemskerk.

DISCUSSIE

Introductie van boorvlieglarven met vruchten is een reeds lang bekend fenomeen. Dat echter ook boorvliegen geïntroduceerd kunnen worden via sierbloemen is wellicht een onderschat probleem. Al eerder werd melding gemaakt van een tweetal soorten van *Terellia* Robineau-Devoidy, 1830 die door middel van droogbloemen in Nederland geïntroduceerd werden (Smit 2006). *Dacus siliqualactis* is daar een volgende voorbeeld van. In tegenstelling tot de beide *Terellia*-soorten is er bij de beide soorten die hier gemeld worden niet het gevaar dat ze zich in Nederland kunnen vestigen. Ten eerste is het klimaat niet geschikt; de dieren zouden nooit de winter door kunnen komen. Ten tweede zijn er geen geschikte waardplanten in Nederland aanwezig.

LITERATUUR

- Smit, J.T. 2006. Droogboeketten als vector voor exoten (Diptera, Tephritidae)? – Nederlandse Faunistische Mededelingen 24: 117-120.
- Smit, J.T. & B. van Aartsen 2002. *Ceratitis cosyra*, een Afrikaanse boorvlieg gevonden in Drenthe (Diptera; Tephritidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 16: 103-104.
- White, I.M. 2006. Taxonomy of the Dacina (Diptera: Tephritidae) of Africa and the Middle East. – African Entomology Memoir 2: 1-156.
- White, I.M. & M.M. Elson-Harris 1992. Fruit flies of economic significance: Their identification and bionomics. – CAB International, London.

SUMMARY

African fruit flies introduced in the Netherlands (Diptera: Tephritidae)

Two introduced exotic fruit fly species are recorded from the Netherlands. The second Dutch record of *Ceratitis* (*Ceratalaspis*) *cosyra* (Walker, 1849) is that of a female found inside a house in Enschede on July 2, 2008 (fig. 1, 2). Undoubtedly this specimen has been introduced with fruits, for it is a well known pest especially in mango *Mangifera indica* in Eastern Africa.

Eight specimens of *Dacus* (*Leptoxyda*) *siliqualactis* Munro, 1939 were reared from *Gomphocarpus physocarpus* (Asclepiadaceae) on May 17, 2009 (fig. 3-5). This species also originates from South and Eastern Africa. It is the first record of a *Dacus* species found in the Netherlands.

J.T. Smit
EIS-Nederland
Postbus 9517
2300 RA Leiden
smitj@naturalis.nl

R. Heemskerk
Karperweg 11 - 2
1075 LA Amsterdam
robhee@online.nl

W. de Kogel
Fre Cohenlaan 35
7545 RS Enschede
wdekogel@planet.nl

